

10 stycznia 2012 r.

**List otwarty
do Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego**

**O PANEL OBYWATELSKI
W SPRAWIE DEMOKRACJI LOKALNEJ**

Szanowny Panie Prezydencie,

Z życzliwością przyjęliśmy Pana pierwszą inicjatywę ustawodawczą, której głównym celem miało być wzmocnienie udziału mieszkańców w samorządzie. Zgadza się, że do budowania społeczeństwa obywatelskiego przydatny będzie impuls na poziomie ustawy i w zakresie tworzenia mechanizmów dla demokracji partycypacyjnej może Pan liczyć na nasze wsparcie.

Nasz całkowity sprzeciw budzi jednak to, że ustawa, której założeniem miało być zapewnienie mieszkańcom możliwości wpływania na decyzje dotyczące ich miejscowości, jest *de facto* ustawą o wzmocnieniu kompetencji wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, a zaproponowane mieszkańcom narzędzia są mało praktyczne (1).

Zgodnie z zaproponowanymi w ustawie zapisami, prezydent miasta (wójt lub burmistrz) będzie mógł pełnić jednocześnie funkcję senatora i będzie mu wówczas przysługiwał immunitet (2). Prezydent miasta miałby być już nie tylko organem wykonawczym, który wprowadza w życie decyzje rady miasta, lecz również organem zarządzającym (3). Oznacza to w praktyce, że od tej pory wiele decyzji mógłby podejmować jednoosobowo, bez zgody lub nawet konsultacji z radą miasta, której rola miałaby zostać ograniczona (4). Ponadto, prezydent miasta miałby nie być już zagrożony tym, że gdy rada miasta nie udzieli mu absolutorium w sprawie wykonania budżetu, to automatycznie zostanie przeprowadzone referendum w sprawie odwołania go ze stanowiska (5).

Co więcej, gdyby mieszkańcy chcieli sami odwołać prezydenta miasta w referendum, to do tego, by wynik referendum mógł zostać uznany za ważny, wymagane miałyby być, aby wzięło w nim udział nie mniej osób, niż wzięło udział w wyborach, zamiast nie mniej niż 3/5 liczby biorących udział w wyborze, jak ma to miejsce obecnie (dotyczy to również odwoływania rady miasta) (6). Może to w praktyce oznaczać, że prezydent miasta stałby się nieodwoływalny, bo osiągnięcie w referendum lokalnym tak samo wysokiej frekwencji, jak w wyborach, może być niemożliwe.

Cóż więc z tego, że prezydent miasta będzie wybierany w demokratycznych wyborach, skoro ma zostać ograniczona nad nim społeczna kontrola? Demokracja nie polega na jednoladztwie prezydentów miast, lecz na tym, że decyzje w sprawach dotyczących

wspólnoty samorządowej podejmują mieszkańcy, w sposób bezpośredni lub poprzez swoich przedstawicieli. Dla jej usprawnienia istotne będzie więc zarówno usprawnienie sposobu przeprowadzania referendum lokalnego i zapisanie na poziomie ustawy możliwości wprowadzania budżetu partycypacyjnego, dzięki czemu mieszkańcy będą mieli wpływ na wydatki z budżetu miasta, jak również wzmocnienie pozycji rady gminy, która jest organem kolegialnym, a nie jednoosobowym.

Proponujemy zatem, aby różne propozycje na usprawnienie funkcjonowania demokracji lokalnej zostały przedstawione panelowi obywatelskiemu, którego rolą będzie zaopiniowanie, które z nich są korzystne z perspektywy obywateli. Panel taki mogłaby stanowić grupa ok. 150 losowo wybranych osób z całego kraju (z uwzględnieniem struktury demograficznej), której przedstawione zostałyby różne modele funkcjonowania organów gminy. Byłby to pierwszy panel obywatelski w Polsce i wydaje się nam, że w przypadku ustawy, której celem jest wzmocnienie udziału mieszkańców w samorządzie, dobrym pomysłem będzie wysłuchanie opinii osób, dla których jest ona przygotowywana.

Z wyrazami szacunku,

dr Marcin Gerwin, Sopocka Inicjatywa Rozwojowa
dr Maja Grabkowska, Sopocka Inicjatywa Rozwojowa
Małgorzata Tarasiewicz, Stowarzyszenie Współpracy Kobiet, NEWW-Polska
dr Krzysztof Nawratek, urbanista/wykładowca akademicki
Joanna Erbel, Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego
Marta Madejska, Stowarzyszenie Topografie
Monika Popow, tłumaczka, pedagog
Anna Jagusiak, Stowarzyszenie Współpracy Kobiet, NEWW-Polska
Piotr Kowzan, doktorant, Uniwersytet Gdański
Małgorzata Zielińska, doktorantka, Uniwersytet Gdański
Marta Żakowska, antropolożka, Instytut Badań Przestrzeni Publicznej w Warszawie
Katarzyna Szczepańska, Inicjatywa Wrzeszcz.info.pl
prof. Ewa Graczyk, Kobiety dla Pomorza
Agnieszka Ziółkowska, Stowarzyszenie My-Poznaniacy
Inga Hajdarowicz, Sekcja Socjologii Krytycznej KNSSUJ
dr Beata Kowalska, socjolożka
Ewa Lieder, Komitet Inicjatyw Lokalnych Wrzeszcz
Magdalena Prusinowska, Stowarzyszenie "Na Styku"
Weronika Alama, Inicjatywa Łodzianie Decydują
Rafał Górski, Instytut Spraw Obywatelskich (INSPRO)
Lidia Makowska, Stowarzyszenie Kultura Miejska/Inicjatywa Wrzeszcz.info.pl
Michał Rybicki, Towarzystwo Przyjaciół Sopotu
Dorota Starościak, Towarzystwo Przyjaciół Sopotu
Ewa Podlesińska, Polski Klub Ekologiczny, Okręg Wschodnio-Pomorski

Przypisy:

(1) Przykładem jest tu obywatelska inicjatywa uchwałodawcza, w ramach której liczba podpisów, które mieszkańcy będą musieli zebrać do wniesienia projektu uchwały, ma wynosić 15% uprawnionych do głosowania, nie mniej jednak niż 600 osób (art. 19 ust. 2 *ustawy o wzmocnieniu udziału mieszkańców w działaniach samorządu terytorialnego, o współdziałaniu gmin, powiatów i województw oraz o zmianie niektórych ustaw* – wersja z października – do pobrania tutaj: <http://www.prezydent.pl/dialog/fdp/samorzad-terytorialny-dla-polski/inicjatywa-ustawodawcza/>). Tymczasem w wielu miastach w Polsce, gdzie obecnie funkcjonuje inicjatywa uchwałodawcza mieszkańców, liczba wymaganych podpisów jest niższa: Tomaszów Mazowiecki -50, Toruń - 150, Sopot - 200, Słupsk - 400. Ponadto, podpisy 15% uprawnionych do głosowania, co zostało zaproponowane jako próg „domyślny”, to więcej niż jest wymagane do ogłoszenia referendum lokalnego.

(2) W art. 69 prezydenckiego projektu zostało zaproponowane (w ust. 17) wprowadzenie zmiany w art. 27 ustawy o samorządzie gminnym, która miałaby polegać na tym, że funkcji wójta oraz jego zastępcy nie można łączyć z mandatem posła, zamiast z mandatem posła i senatora, jak obecnie (pkt 4 tejsze ustawy).

(3) W art. 69 prezydenckiego projektu ustawy proponuje się w ust. 20, aby art. 30 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym otrzymał brzmienie: „Wójt wykonuje zadania należące do samorządu gminy, nie zastrzeżone na rzecz rady gminy,” a w ust. 16 tego samego artykułu w projekcie prezydenta, aby art. 26 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym brzmiał: „Wójt jest organem wykonawczym i zarządzającym gminy.”

(4) W art. 69 prezydenckiego projektu ustawy proponuje się m.in. uchylenie ust. 1 w art. 18 ustawy o samorządzie gminnym, który obecnie brzmi: „Do właściwości rady gminy należą wszystkie sprawy pozostające w zakresie działania gminy, o ile ustawy nie stanowią inaczej” (ust. 9).

(5) W art. 69 ust. 19 prezydenckiego projektu ustawy zostało zaproponowane skreślenie art. 28 a z ustawy o samorządzie gminnym, zgodnie z którym: „Uchwała rady gminy w sprawie nieudzielenia wójtowi absolutorium, podjęta po upływie 9 miesięcy od dnia wyboru wójta i nie później niż na 9 miesięcy przed zakończeniem kadencji, jest równoznaczna z podjęciem inicjatywy przeprowadzenia referendum w sprawie odwołania wójta.” Zgodnie z propozycją z ust. 9, rada gminy ma jedynie rozpatrywać sprawozdania z jego działalności oraz podejmować uchwały w sprawie skwitowania z wykonywania zadań (zmiana w art. 18 ust. 2 pkt 2 ustawy o samorządzie gminnym). Nie zostało jednak podane, jakie mają być konsekwencje tego, że rada gminy nie udzieli wójtowi skwitowania.

(6) W art. 87 ust. 6 prezydenckiego projektu ustawy zostało zaproponowane, aby art. 55 ust. 2 ustawy o referendum lokalnym otrzymał brzmienie: „Referendum w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego pochodzącego z wyborów bezpośrednich jest ważne w przypadku, gdy wzięło w nim udział nie mniej osób, niż wzięło udział w wyborach tego organu.”